

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep,
0030 Oslo

Oslo, 10. desember 2015
Ansvarlig advokat: Lars Holo
E-post: lho@adeb.no
LHo/esa 6303082.1
116131 /85343

Kulturdepartementets ref.: 15/4334

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME – SUPPLERENDE BEMERKNINGER OG OPPLYSNINGER TIL KLAGESAK OM TILSKUDD ETTER TROSSAMFUNNSLOVEN FOR ÅR 2011-2014

1 INNLEDNING

Det vises til klage inngitt på vegne av Oslo katolske bispedømme («OKB») den 24. august 2015.

I brev av 9. oktober 2015 opprettholder Fylkesmannen i Oslo og Akershus sitt vedtak og oversender saken til departementet for klagebehandling.

Vi vil med dette brevet kommentere noen av fylkesmannens uttalelser i oversendelsesbrevet (punkt 2 nedenfor). Vi vil også ettersende noe supplerende dokumentasjon som ikke var tilgjengelig for oss da klagen ble inngitt (punkt 3 nedenfor), samt kommentere spørsmålet om klageinstansens habilitet (punkt 4 nedenfor).

2 FYLKESMANNENS BEGRUNNELSE FOR OPPRETTHOLDELSE AV VEDTAKET

2.1 Generelt

Fylkesmannen imøtegår i liten grad argumentasjonen i vår klage. Den begrensede begrunnelse som gis for å opprettholde vedtaket, vil bli kommentert i det følgende.

2.2 Skillet mellom kanonisk rett og norsk lov

Fylkesmannen uttaler at «*det må skilles mellom kanonisk rett og norsk lov*» (øverste side 2). Sett i sammenheng med de tidligere presiseringer som fylkesmannen henviser til, fremstår fylkesmannens utsagn som egnet til å opprettholde et retorisk poeng om at OKB anser seg "hevet over norsk lov".

OKB har aldri hevdet at dens interne regler (kanonisk rett), gjelder foran norsk lov. I klagen er det tvert i mot understreket at det *er norsk lov* som er avgjørende for saken (side 8).

Fylkesmannen er imidlertid vel kjent med at det som nettopp følger av *norsk lov*, er at trossamfunnene selv skal fastsette hvordan innmelding skal *gjøres*, jf. trossamfunnsloven § 9. For OKBs vedkommende er bestemmelser om «*kva måte innmelding i samfunnet skal gjerast*

på» gitt i kanonisk rett. Fylkesmannens synspunkt om at kanonisk rett er irrelevant for hvordan innmelding kan gjøres i OKB, er følgelig i strid med den uttrykkelige henvisningen til trossamfunnenes egne regler som gjøres i loven.

Det retoriske poeng om at OKB anser seg "hevet over norsk lov" er åpenbart ikke dekkende for den faktiske situasjon. Det er uheldig at fylkesmannen stadig gjentar sitt poeng til tross for at OKB flere ganger har uttrykt at det er innholdet av *norsk lov* som er avgjørende for saken.

2.3 Overføring av medlemskap til lokal enhet av trossamfunnet ved flytting

2.3.1 Fylkesmannens synspunkt

Fylkesmannen fastholder at den som flytter fra et bispedømme til et annet først må melde seg ut av trossamfunnet på det tidligere bostedet, og deretter inn igjen ved det nye bostedet. Det anføres av fylkesmannen, under henvisning til Kulturdepartementets instruks om lovforståelsen, at innmeldingen må være aktiv og uttrykkelig. Som eksempel nevner fylkesmannen at en katolikk som flytter fra Oslo til Tromsø, må melde seg ut av Den katolske kirke v/OKB og deretter inn igjen i Den katolske kirke v/ Tromsø stift.

Det er grundig redegjort for i klagen fra OKB hvorfor slik inn- og utmelding hver gang et medlem flytter fra et bispedømme til et annet ikke kan være et krav etter gjeldende rett. Vi vil her kun kommentere spørsmålet for så vidt gjelder de argumentene som fremsettes av fylkesmannen i brevet av 9. oktober 2015.

2.3.2 Argumentet om dobbelt medlemskap

Synspunkt til fylkesmannen begrunnes dels med at ingen kan være medlemmer av to registrerte trossamfunn samtidig, jf. trossamfunnsloven § 8. Dette er riktig, men fylkesmannen har oppfattet faktum feil når det legges til grunn at ordningen som Den katolske kirken i Norge har for registrering av medlemmer vil resultere i dobbelt medlemskap.

Som det er gjort rede for i klagen, vil medlemskapet i Den katolske kirke automatisk tilordnes det bispedømmet der medlemmet til enhver tid har sin faste bopel. Slik bopel har man etter kanonisk rett kun ett sted om gangen. I eksemplet til fylkesmannen vil således det lokale medlemskapet i OKB automatisk opphøre samtidig som medlemskapet overføres til Tromsø stift. Det oppstår derfor aldri lokalt medlemskap i to registrerte enheter samtidig.

Hvis derimot OKB og Tromsø stift tvinges til å opptre uavhengig av hverandre og ha to separate medlemsregistre, vil dette nødvendigvis øke risikoen for dobbeltregistreringer. En katolikk som flytter fra Oslo til Tromsø vil nødvendigvis ikke kunne forestille seg at det er nødvendig med utmelding fra OKB, og vil dermed kunne bli feilaktig registrert begge steder.

2.3.3 Betydningen av at et trossamfunn velger å registrere seg *avdelingsvis* hos fylkesmannen

Fylkesmannen viser til at Den katolske kirke har valgt å registrere tre bispedømmer/stift hos fylkesmannen. På dette grunnlag konkluderer fylkesmannen at hvert av disse bispedømmene/stiftene må være separate trossamfunn. Ut fra dette slutter fylkesmannen igjen at aktiv inn- og utmelding av trossamfunnet/bispedømmet er nødvendig hver gang en katolikk flytter fra et bispedømme til et annet.

Dette synspunktet gir like liten mening som å kreve at et medlem av Den norske kirke som flytter fra Oslo til Tromsø aktivt skal melde seg ut av Den norske kirke i Oslo og inn i Den norske kirke i Tromsø. Organisatorisk sett er OKB og Tromsø stift like mye del av et og samme

trossamfunn (Den katolske kirke), som Oslo bispedømme og Nord-Hålogaland bispedømme er del av et og samme trossamfunn (Den norske kirke).

Vi har i klagen punkt 5.4.2 (side 15 flg.) gjort nærmere rede for den rettslige betydningen av trossamfunnenes *registrering* hos fylkesmannen. Som påvist der bekrefter både forskrift og rundskriv fra Justisdepartementet helt tydelig at medlemskapet gjelder «*trossamfunnet generelt*», og ikke den enkelte avdeling/enhet av trossamfunnet som er registrert hos fylkesmannen. At medlemskapet i sin alminnelighet gjelder «*trossamfunnet generelt*» innebærer som også forklart ovenfor at det ikke er nødvendig med inn- og utmelding av trossamfunnet hver gang noen flytter fra et bispedømme til et annet (dvs. fra en registrert avdeling av trossamfunnet til en annen).

Ettersom fylkesmannen likevel opprettholder sitt standpunkt ved å vise til registreringsordningen, finner vi grunn til å supplere synspunktene i klagen på dette punkt.

Fylkesmannens oppfatning baserer seg på en feil forståelse av hva registreringsordningen i trossamfunnslovens § 13 flg. innebærer. Hva som er et og samme trossamfunn i relasjon til *medlemskaps spørsmål* avgjøres av trossamfunnets egen organisering. Dette har en side til grunnleggende prinsipper om religionsfrihet og retten til fritt å etablere og organisere et trossamfunn. En del av denne organisasjonsfriheten er retten til å definere trossamfunnets utstrekning, herunder hvilke menigheter og bispedømmer som hører inn under trossamfunnet. Etableringen av trossamfunnet og disse organisatoriske forholdene fastsettes forut for – og uavhengig av – den eventuelle etterfølgende administrative *registreringen* av trossamfunnet *eller* enkelte av dets avdelinger hos fylkesmannen.

Registreringen er ikke mer enn nettopp en *registrering*. Registreringen innebærer verken at det opprettes et trossamfunn, eller at dets omfang og utstrekning endres. Det er trossamfunnets egen organisering - og ikke dets eventuelle registrering hos fylkesmannen - som avgjør hva som anses som et og samme trossamfunn i relasjon til spørsmål om medlemskap og dermed nødvendigheten av ut- og innmelding ved flytting. «*Trossamfunnet generelt*» og medlemskapsforholdene der består, selv om også den enkelte registrerte avdeling av dette kan egne krav om tilskudd og betegnes som et «*trossamfunn*» i snever forstand.

2.3.4 Betydningen av at registrering hos fylkesmannen er valgfri

Som påpekt ovenfor, legger fylkesmannen avgjørende vekt på at Den katolske kirke har valgt å registrere seg avdelingsvis/pr bispedømme hos fylkesmannen. At dette valget med tanke på registrering ikke kan tillegges vekt for medlemskaps spørsmål, er også en nødvendig logisk konsekvens av at det er valgfritt for et trossamfunn om det overhodet vil registrere seg eller ikke, jf. trossamfunnslovens § 13.

Registrering er kun en *mulighet* for trossamfunnene, som bl.a. gir visse fordeler i form av bl.a. vigselsrett (ekteskapslovens § 12), mulighet for egne gravplasser (trossamfunnslovens § 18) og mulige tilskudd til religionsopplæring (trossamfunnslovens § 20). Til gjengjeld medfører registrering enkelte plikter, som bl.a. rapporteringspliktene i trossamfunnslovens §§ 16 og 17 og begrensninger i hvem som kan være prest/forstander, jf. § 24. For øvrig gjelder bestemmelsene i trossamfunnsloven likt for både registrerte og uregistrerte trossamfunn, herunder reglene om medlemskap og offentlige tilskudd (herunder §§ 3, 5, 6, 7, 9, 19 og 19a).

Spørsmål om medlemskap og når det er behov for ut- og innmelding må besvares helt uavhengig av 1) om trossamfunnet eventuelt er registrert hos fylkesmannen, og 2) om det i så

fall er trossamfunnet i sin helhet som er registrert eller om dets enkelte avdelinger. Dette poenget belyses av følgende tenkte eksempel:

- Trossamfunn X velger *ikke* å registrere seg hos fylkesmannen. Etter en tid har X som uregistrert trossamfunn fått 1 million medlemmer fordelt over hele Norge, med hovedsete i Bergen. X er delt inn i bispedømmer, med et bispedømme pr fylke, tilsammen 19 bispedømmer/avdelinger. Når et medlem flytter fra et bispedømme til et annet, vil medlemskapet i X bestå uendret til tross for flyttingen. Dette skyldes at X selv har definert at de enkelte bispedømmene hører inn under og er en integrert del av et og samme trossamfunn X, og at medlemskapet overføres automatisk til det lokale bispedømmet når et medlem flytter, uten at utmelding/innmelding er nødvendig.

- Ettersom X er et uregistrert trossamfunn, vil registreringsordningen hos fylkesmannen - som altså ikke er benyttet av X - nødvendigvis ikke påvirke spørsmål om medlemskap og innmelding/utmelding ved flytting.

- På et senere tidspunkt velger X likevel å la seg registrere hos fylkesmannen for å få vigselfrett. Registreringen gjøres fylkesvis hos fylkesmannen i henhold til lovens hovedordning for slik registrering. Muligheten i forskriftens § 2(2) for felles registrering ved trossamfunnets hovedsete i Bergen benyttes ikke. Dette gir i alt 19 registreringer av de forskjellige enhetene/bispedømmene av X. Hvert bispedømme av X melder deretter inn og fremmer krav for tilskudd basert på de medlemmene av X som har bopel i sitt fylke. Muligheten for å fremme felles krav for hele trossamfunnet «i det fylke hvor samfunnet har sitt hovedsete» benyttes ikke, jf § 5 (1).

- Det er ingen holdepunkter i lovverket for at en slik registrering hos fylkesmannen forutsetter eller medfører noen øvrige endringer av trossamfunnet X utstrekning eller av dets *medlemskapsordning*. Det ville heller ikke være ønskelig dersom trossamfunnene skulle bli påtvunget endringer i sin organisasjon eller sine e medlemskapsordninger bare fordi de lot seg registrere.

- I eksemplet vil 19 bispedømmer av X nå ha blitt registrert hos fylkesmannen, og hvert bispedømme vil søke særskilt om tilskudd for sine lokale medlemmer. X er likevel fortsatt et og samme trossamfunn, og har et slikt «hovedsete» i Bergen som nevnt i forskriftens §§ 2 og 5. Det er ikke slik at X har blitt oppsplittet/fisjonert og omdannet til 19 separate trossamfunn, bare fordi X har latt seg *registrere* fylkesvis i henhold til lovens hovedregel. Samtlige medlemmer av X forblir medlemmer av det samme trossamfunn som før. Det er ikke trossamfunnslovens ordning at man må splitte verken et nasjonalt eller internasjonalt trossamfunn bare fordi man velger å la det registrere. Dermed er det heller ikke slik at medlemmene av X i etterkant av registreringen hos fylkesmannen må melde seg ut av trossamfunn X1 og inn i trossamfunn X2 bare fordi de flytter fra et bispedømme til et annet. Medlemskapet består ved flytting uavbrutt i X som sådan, enten trossamfunnet er registrert eller ikke, og enten X er registrert som en helhet eller fylkesvis. En annen sak er at de enkelte bispedømmene må føre egne lister over de lokale medlemmene, og begrense kravene om tilskudd til disse.

Eksemplet viser at medlemskapsordninger i trossamfunn består før og uavhengig av registreringen hos fylkesmannen, og at de ikke endres eller påvirkes av slik registreringer.

Det kan heller ikke være slik at X ikke lenger kan føre et felles medlemsregister som følge av registreringen hos fylkesmannen. Det er ingen grunn til at føringen av medlemsregisteret skal påvirkes av og måtte legges om bare fordi X har latt seg registrere fylkesvis, slik at X heretter må føre 19 helt separate medlemsregistre, og da slik at ingen av bispedømmene kan ha innsyn i de andres registre. Fylkesmannen i Tromsø har imidlertid misforstått registreringsordningen dithen at det ikke aksepteres at Den katolske kirke har et felles medlemsregister i Norge.

Bilag 1: Brev fra Fylkesmannen i Tromsø av 15.01.2015

Brevet illustrerer hvilke uheldige utslag det gir dersom man feilaktig lar registreringen hos fylkesmannen ha den virkning at hvert registrerte bispedømme er separat trossamfunn – i strid med realitetene og trossamfunnets egen avgrensning.

Eksemplet viser videre at Den katolske kirkes registrering av tre bispedømmer/stift hos fylkesmannen ikke medfører eller indikerer at dette er tre separate trossamfunn, eller at registreringen påvirker spørsmål om når det er behov for ny innmelding ved flytting. Disse bispedømmene er tross registreringene ikke separate trossamfunn. I medlemskapsammenheng er disse integrerte deler av den ene, internasjonale katolske kirken. Registrering hos fylkesmannen betyr ikke mer enn nettopp dette – at en avdeling av trossamfunnet har registrert seg hos myndighetene for å oppnå de fordeler dette innebærer som nevnt ovenfor.

2.3.5 Sammenlikning med Den norske kirkes registreringer

Den norske kirke er ikke registrert hos fylkesmannen på samme måte som OKB, ettersom Den norske kirke faller utenfor trossamfunnsloven. Det bemerkes imidlertid at Den norske kirke har latt registrere en rekke enheter i Enhetsregisteret i Brønnøysund som alle har fått sine egne organisasjonsnummer, herunder en rekke bispedømmer, fellesråd og sokn. Disse opptrer også i en rekke sammenhenger som egne rettssubjekter, f.eks. som parter i avtaler eller i rettsaker. Et eksempel er Rt 2010 s 691 der Skjåk sokn var part. Dette er ikke til hinder for at Den norske kirke i medlemskapsforstand anses som et og samme trossamfunn. Det er således ikke nødvendig med en egen aktiv og frivillig innmelding i Skjåk sokn bare fordi et medlem av Den norske kirke flytter fra et annet sokn og til Skjåk, selv om Skjåk sokn i visse sammenhenger opptrer som et eget rettssubjekt. Dette underbygger igjen at forskjellige typer offentlige *registreringer av avdelinger* av et trossamfunn eller det at avdelingen anses som et eget rettssubjekt i noen sammenhenger ikke innebærer at trossamfunnet er delt opp i separate trossamfunn med tanke på *medlemskap*.

Det bemerkes også at det etter gjeldende ordning for Den norske kirke skal i utgangspunktet føres egen kirkebok for hvert sokn. Heller ikke denne ordningen innebærer at medlemskapet anses begrenset til det enkelte sokn.

2.3.6 Grunnlag for forskjellsbehandling mellom registrerte og uregistrerte trossamfunn?

Fylkesmannen bestrider ikke at Den norske kirke og de nordiske folkekirkene følger samme praksis som OKB for etablering og registrering av lokalt medlemskap når et medlem flytter fra en menighet til en annen eller fra et bispedømme til et annet, jf. klagen punkt 8. Det er heller ikke bestridt at fylkesmannen har godtatt denne praksisen for de nordiske folkekirkene ved flytting til Norge fra andre land.

Fylkesmannens vedtak er likevel basert på at lokalt medlemskap i OKB etter tilflytting til bispedømmet må underkjennes. Denne åpenbare forskjellsbehandlingen forsøkes av fylkesmannen begrunnet med at de nordiske folkekirkeene er «uregistrerte trossamfunn», jf. brevet side 2 under punktet om «Forskjellsbehandling». Det er ikke forklart nærmere i brevet fra fylkesmannen hvorfor dette skulle ha betydning, og synspunktet må også være feil.

Både tilskuddsordningen og reglene om inn- og utmelding i trossamfunnsloven er like for registrerte og uregistrerte trossamfunn. Dette gjelder også de bestemmelser i loven som fylkesmannen tidligere har vist til som grunnlag for sine synspunkter om hvordan innmelding bør skje i OKB, herunder lovens § 5.

I en artikkel i fritanke.no av 1. desember 2015 (se bilag 6 og punkt 4 nedenfor), gjengis en uttalelse fra Kulturdepartementet der det også hevdes at det er en forskjell mellom registrerte og uregistrerte trossamfunn. I artikkelen vises det i denne sammenheng til trossamfunnsforskriftens § 4, og at de uregistrerte trossamfunnene etter denne bestemmelsen «bare trenger å gi «opplysninger om hvordan medlemsregisteret blir ført». Fylkesmannen har ikke vist til denne bestemmelsen, og det er uklart fra artikkelen om det er departementet eller fritanke.no selv som har vist til denne bestemmelsen.

Forskriften § 4 viser uansett, sammenholdt med forskriftens § 11, at det stilles noe forskjellige krav til selve *føringen* av medlemsregisteret for hhv. registrerte og uregistrerte trossamfunn. Konkret er den forskjellen man finner i forskriften som følger:

- Uregistrerte trossamfunn skal ved registrering opplyse om hvordan de fører medlemsregister (§ 4). Dette er etter ordlyden en ren opplysningsplikt og ikke noe mer. Den sier ikke noe om hva som skal føres inn i medlemsregisteret. Når det står «hvordan» og ikke «om» må det kanskje likevel ligge i dette at det tross alt skal føres et medlemsregister, og det er da også nødvendig å rapportere inn medlemmene for å få tilskudd.
- For registrerte trossamfunn står det derimot uttrykkelig i § 11 at: 1) det skal føres et medlemsregister, og 2) dette registeret skal inneha bl.a. følgende opplysninger: «Opptatt i menigheten, utmeldt av menigheten, levende fødte og døde (...) hvem som er ekteviet av menighetens prest»

Denne formelle forskjellen går som man ser på *hva* man må føre register om, eventuelt også *om* register er nødvendig i det hele tatt. Bestemmelsene oppstiller imidlertid ingen forskjeller med tanke på *når noen kan anses som medlem*.

Disse bestemmelsene sier ingenting om hva som skal til for at man kan *anse noen som medlem*. De er kun relevante for spørsmål om *registerføring* av allerede eksisterende medlemskap. Hva som kan anses som medlemskap må derfor løses på annet grunnlag.

Når det gjelder spørsmål om når noen kan anses som medlemmer, gjør regelverket ingen forskjell. Spørsmålet dukker riktignok opp i noen forskjellige sammenhenger, og det brukes noen forskjellige begreper. Dette illustreres av følgende oversikt:

Registrerte trossamfunn	Uregistrerte trossamfunn
Hvem «hører til» trossamfunnet etter lovens § 19 (=avgjørende for om har krav på tilskudd)	Hvem «hører til» trossamfunnet etter lovens § 19 (=avgjørende for om har krav på tilskudd), jf § 19a
Hvem er «medlem» etter lovens § 19b (avgjørende)	Hvem er «medlem» etter lovens § 19b (avgjørende)

for hvem departementet kan gi forskrift om at trossamfunnet skal gi opplysninger om fødselsnummer)	for hvem departementet kan gi forskrift om at trossamfunnet skal gi opplysninger om fødselsnummer)
Hvem er «medlemmer» etter forskriftens § 5 (=må rapporteres inn ved fremsettelse av krav om tilskudd)	Hvem er «medlemmer» etter forskriftens § 5 (=må rapporteres inn ved fremsettelse av krav om tilskudd)
Hvem er «opptatt i menigheten» etter forskriftens § 1.1 (=avgjørende for om skal føres inn i medlemsregisteret)	
	Hvem er «medlemmer» etter lovens § 19a (=kan bare kreve tilskudd etter § 19 for slike)

Som man ser er det i hovedsak de samme bestemmelsene som gjelder for registrerte og uregistrerte trossamfunn, herunder det avgjørende kriteriet for tilskudd i lovens § 19: «hører til». Selv om det brukes noe forskjellige begreper, er det åpenbart ikke forskjell på: 1) å være «medlem», 2) å «høre til», og 3) å være «opptatt i menigheten». Forskriften kan som trinnlavere rettskilde heller ikke endre lovens §§ 19 og 19a om at det avgjørende for kravet på tilskudd er om noen «hører til» trossamfunnet.

Verken forskriftens §§ 5 og 11 eller lovens §§ 19, 19a og 19b sier dermed noe om *hvem* som kan anses som medlemmer, utover hva man evt. kan utlede av ordenes språklige mening («medlemmer», «opptatt», «hører til»). Hvilke krav som stilles til at noen kan anses som medlemmer, må dermed avgjøres på annet grunnlag.

De lovbestemmelser fylkesmannen har forsøkt å vise til som grunnlag for hvilke krav som gjelder ved innmelding, herunder lovens § 5, er som nevnt *felles* for både registrerte og uregistrerte trossamfunn. Det bemerkes også at når medlemslistene «vaskes» mot medlemslister fra andre trossamfunn, skjer korrigeringsene i tilfeller av ved dobbeltregistrering likt uavhengig av om det andre medlemskapet gjelder et registrert eller uregistrert trossamfunn.

I følge artikkelen i fritanke.no er departementets synspunkt begrunnet med at fylkesmannen har et «klarere definert tilsynsansvar» overfor de registrerte trossamfunn. Det er for så vidt riktig, men heller ikke dette kan innebære at det gjelder andre krav til når noen kan anses som medlemmer av den grunn. Det sier bare at fylkesmannen følger mer nøye med på om de kravene som evt. måtte gjelde er oppfylt.

Når bestemmelsene om både medlemskap og offentlige tilskudd er like for registrerte og uregistrerte trossamfunn, er det ikke rettslig grunnlag for å stille andre og strengere krav til etablering av medlemskap i OKB enn i de norske menighetene av de nordiske folkekirkene. Forskjellsbehandlingen kan dermed ikke opprettholdes på et slikt grunnlag.

2.3.7 Forholdet til tidligere praksis

Avslutningsvis minnes det her også om at frem til 2005 var praksis at antallet personer som ble ansett for å «høre til» de nordiske kirkene (trossamfunnslovens § 19) ble fastsatt ut fra rent statistiske betraktninger. Antallet medlemmer ble beregnet matematisk ut fra hvor mange personer fra det aktuelle nordiske landet som var bosatt i Norge, og hvor stor andel av befolkningen i det nordiske hjemlandet som var medlemmer av kirken. Tilskudd ble gitt på dette grunnlag.

Det fremstår som høyst besynderlig at antallet medlemmer som «hører til» OKB skal fastsettes på grunnlag av formell etablering medlemskap i den norske forgreningen av Den katolske kirke, mens andre trossamfunn kunne basere seg på generell statistikk. Selv om nevnte ordning for de nordiske kirker er opphørt, fant praksisen sted innenfor rammen av nøyaktig den samme lovbestemmelsen som fortsatt gjelder, dvs. lovens § 19.

Endringen av den tidligere praksisen med tilskudd på statistisk grunnlag til de nordiske folkekirkene, ble så vidt vi forstår endret av hensyn til Norges folkerettslige forpliktelser etter bl.a. EMK fordi man ikke ønsket å innføre en tilsvarende praksis overfor andre trossamfunn som bl.a. Den katolske kirke. Årsaken til endringen av praksis var uansett ikke at ordningen ble ansett for å være i strid med lovens ordlyd eller intensjon.

Det avgjørende spørsmålet med tanke på tilskuddene OKB har mottatt er hvor mange som «hører til» OKB, jf. trossamfunnslovens § 19. Tidligere praksis viser altså at lovteksten i § 19 kan forstås slik at antallet som «hører til» kan etableres på forskjellige måter, og ikke bare gjennom bevis for det enkelte medlemskapet.

Det ovennevnte er særlig relevant ettersom det reelle antallet medlemmer i OKB etter all sannsynlighet er langt høyere enn hva OKB har krevet og fått tilskudd for.

3 SUPPLERENDE DOKUMENTASJON

3.1 Innledning – ettersendte dokumenter

Som supplerende dokumentasjon til klagen ettersendes to dokumenter som først ble tilgjengelige etter at vår klage var inngitt.

Bilag 2: Brev datert 14. september 2015 fra advokat Rognlien på vegne av Den islandske Lutherske-Evangeliske menigheten i Norge til Kulturdepartementet

Bilag 3: Brev datert 7. oktober 2015 fra Den norske kirke til Kulturdepartementet

Bilag 4: Brev datert 16. november 2015 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus til Kulturdepartementet

Bilag 5: Brev datert 10. desember 2015 fra Arntzen de Besche advokatfirma til Kulturdepartementet

Vi vil i punkt 3.2 - 3.4 nedenfor gi noen kommentarer til disse bilagene og deres betydning for klagesaken.

3.2 Den islandske folkekirkens praksis (bilag 1)

3.2.1 Betydningen for vår sak

I klagen av 14. september 2015 viste vi til praksis for registrering av medlemmer hos de svenske og finske folkekirkenes menigheter i Norge, jf. gjennomgangen i klagens punkt 8.1.4. Vi dokumenterte at de svenske og finske folkekirkenes menigheter i Norge uten videre anser personer som har meldt seg inn i folkekirken i hhv. Sverige og Finland som medlemmer av den lokale grenen i Norge når de tar bopel her. Dette gjøres selv om medlemmet ikke har meldt seg særskilt inn hos menigheten i Norge.

Det fremgår av det vedlagte brevet fra advokat Rognlien at også den islandske folkekirken følger samme praksis. Det fremgår videre av NOU 2013:1 side 399, fotnote 24, at norske myndigheter har vært kjent med denne praksisen i lengre tid.

Praksisen fra den islandske folkekirken, sammenholdt med at myndighetene ikke har tatt forholdet opp med trossamfunnene selv om myndighetene har vært klar over praksisen, bekrefter at en slik ordning med automatisk overføring av medlemskapet til lokal menighet/bispedømme har vært ansett å være i samsvar med trossamfunnsloven. Dette er da også en korrekt forståelse av loven som heller ikke påkaller noen betenkeligheter.

At norske myndigheter har godtatt den islandske folkekirkens praksis, underbygger ytterligere synspunktet om at Den katolske kirken utsettes for usaklig forskjellsbehandling dersom fylkesmannens vedtak opprettholdes. Det er ingen grunn til at en katolikk som flytter fra Island til Norge aktivt og uttrykkelig skal måtte melde seg særskilt inn i OKB, når en protestant som flytter fra Island til Norge uten videre anses som medlem i Den islandske Lutherske-Evangeliske menigheten i Norge.

3.2.2 De rettslige anførselene til den islandske folkekirke

Advokat Rognlien påviser i vedlagte brev at dagens lovverk ikke stiller krav til særskilt og aktiv innmelding lokalt når et medlem av et trossamfunn flytter fra en menighet til en annen. Som påpekt av Rognlien må et krav om dette eventuelt innføres ved lovendring. Det fremgår også av Rognliens redegjørelse at en slik lovendring uansett vil være problematisk i forhold til EMK.

Praksisen fra de nordiske folkekirker og Rognliens gjennomgang viser at fylkesmannens krav til nyinnmelding hver gang noen flytter fra et bispedømme til et annet, både mangler rettskildemessig grunnlag og bryter med alminnelig oppfatning. Det er ingen grunn til eller holdepunkter i loven for at fylkesmannen bør eller kan sensurere trossamfunnens medlemskapsordninger i så måte.

Den islandske folkekirkens synspunkter er i samsvar med den redegjørelse vi ga i bilag 1 til klagen (se bl.a. punkt 5.4 og 5.5). Vi understreket der også at det er irrelevant om medlemmet flytter innad i samme land eller over landegrensene (se klagens bilag 1, side 19), så lenge tilhørigheten fortsatt gjelder et og samme trossamfunn. Rognliens redegjørelse bekrefter dette synet, jf. side 2 i brevet:

«Departementets skille mellom trossamfunn som er en del av et internasjonalt trossamfunn og trossamfunn som bare har tilknytning til Norge, er et skille som ikke har dekning i loven eller dens forarbeider.»

3.3 Den norske kirkens redegjørelse

Vi har i klagen vist til at Den norske kirke har fått aksept for metoder for identifisering og registrering av medlemmer som er sammenlignbare med de metoder OKB nå kritiseres for. Det vises her særlig til klagen side 37, flg., samt side 55 flg.

Bilag 2 til dette brevet er en redegjørelse som Den norske kirke v/Kirkerådet selv har avgitt til Kulturministeren om denne praksisen. Det fremkommer bl.a. at registreringsmetoden som ble valgt i 1998 *fortsatt* utgjør en feilkilde for Den norske kirkes medlemsregister i 2015, jf. side 3 i brevet under overskriften «Feil som følge av opprettelsesmetoden for medlemsregisteret».

Brevet omtaler også Kirkerådets ønske om, på slutten 90-tallet, å få sende informasjon til de personer som ble registrert om at registreringen hadde funnet sted. Ikke bare fremsto

Kirkerådets initiativ til å sende slik informasjon som ryddig av hensyn til ikke å krenke noens personlige integritet, men ved slik informasjon ville også antallet feilregistreringer kunne begrenses.

Som det klart fremgår av Kirkerådets brev til Kulturministeren, ble det foreslåtte informasjonstiltaket ikke prioritert av departementet.

For Den norske kirke stilles det altså ikke strengere krav til presisjon i medlemsregisteret enn at:

- 1) Man godtok registrering av medlemmer på grunnlag av antakelser om religiøs tilhørighet basert på nasjonalitet, med de feilmarginer og feilregistreringer det innebar, og
- 2) Først 11 år etter opprettelsen av medlemsregisteret fant man feilkildene viktige nok til at det ble sendt ut informasjon til de som var registrert om at de sto oppført i kirkens medlemsregister.

Som påpekt tidligere stiller fylkesmannen helt andre krav til grunnlaget for å innføre noen i OKBs medlemsregister, enn hva staten selv besluttet å basere seg på da Den norske kirkes register ble opprettet. For OKBs del er det også å bemerke at informasjon til de som ble registrert om at de var registrert ble gitt etter maksimalt noen måneder, mens for Den norske kirke ble 11 år ansett for å være tidsnok. Selv da var det kun personer som var dobbeltregistrert som ble kontaktet.

Denne forskjellsbehandlingen kan ikke forklares med forskjeller i de respektive lovbestemmelsene om registrering av medlemskap, da det ikke finnes noen relevante forskjeller i regelverket om medlemsregistrering for Den norske kirke (kirkeloven) og OKB (trossamfunnsloven). Det vises her til kommentarene i klagen, side 38.

3.4 Fylkesmannens redegjørelse for de nordiske kirkers praksis

I bilag 4 til dette brevet gir fylkesmannen en redegjørelse for de nordiske kirkers praksis for inn- og utmelding. Redegjørelsen er misvisende, og er kommentert i brev til Kulturdepartementet, vedlagt som bilag 5.

4 KULTURDEPARTEMENTETS HABILITET TIL Å BEHANDLE KLAGEN

Den omfattende klagen fra OKB er i all hovedsak et angrep på den lovtolking som fylkesmannen har lagt for dagen. Som utgangspunkt er det da oppsiktsvekkende at fylkesmannen kun omtaler denne del av klagen med to setninger og "*overlater til departementet å foreta den endelige vurderingen på dette punktet*".

Sett i lys av at Kulturdepartementet i 2015 har gitt henholdsvis et rundskriv og en formell instruks til fylkesmennene om hvordan loven skal tolkes, som begge åpenbart retter seg mot denne konkrete saken vedr. Den katolske kirke, er det forståelig at fylkesmannen ikke finner det hensiktsmessig å gå nærmere inn på grunnlaget for det lovtolkings spørsmål som saken gjelder.

Det vises i denne forbindelse også til de siterte uttalelsen fra juridisk direktør hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus:

- Til Vårt Land, 11. mars 2015: "Jeg er usikker på om selvinnmelding er et så bombastisk krav som jeg beskrev i forrige intervju", og der det også fremgår at Helstad henviste til Kulturdepartementet for ytterligere spørsmål
- Til Vårt Land, 17. mars 2015: "Vi står fortsatt for det vi tidligere har sagt, at man kun kan søke støtte for medlemmer som aktivt har meldt seg inn i trossamfunnet. Det er den lovtolkningen som departementet legger til grunn"

Det ovennevnte underbygger/indikerer at Kulturdepartementet gjennom sitt rundskriv og sine instruksjer om lovtolkningen til fylkesmennene, og som begge er rettet mot denne konkrete saken, har inhabilisert seg selv som en reell klageinstans. Behandlingen av klagen bør derfor overføres til et annet departement.

Kulturdepartementet har også i andre sammenhenger blitt sitert med uttalelser der det mer eller mindre direkte gis uttalelser om denne klagesaken. Det vises særlig til artikkel som er publisert på fritanke.no den 1. desember 2015:

"Noen har strengere krav enn andre, bekrefter KD

Kulturdepartementet (KD) bekrefter i en epost til Fritanke.no at det finnes andre regler for de nordiske folkekirkene enn for andre.

Dette skyldes at de nordiske folkekirkene er såkalte uregistrerte trossamfunn. Dette er en kategori trossamfunn som ikke har samme rettigheter som registrerte trossamfunn, men som til gjengjeld heller ikke har samme krav blant annet til føring av medlemsregister.

De får imidlertid samme offentlige støtte pr. medlem som alle andre.

– Fylkesmannen har et klarere definert tilsynsansvar overfor registrerte trossamfunn, presiserer departementet."

Bilag 6: Artikkel publisert på fritanke.no den 1. desember 2015

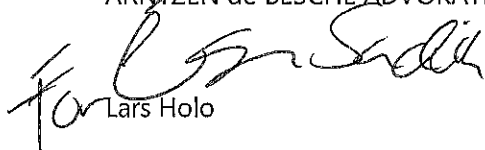
Kommentaren gis i en artikkel som gjelder nettopp hvorvidt OKB utsettes for forskjellsbehandling sammenlignet med de nordiske kirkene med tanke på kravene som stilles til innmelding. Et sentralt punkt i klagesaken er som kjent at det skjer en slik forskjellsbehandling dersom kravet om aktiv og uttrykkelig innmelding eller bekreftelse skal gjelde for OKB men ikke for de nordiske folkekirkene, se også punkt 2.3.4 og punkt 3 ovenfor.

Vi kan vanskelig se at Kulturdepartementet er egnet som klageinstans for en vurdering av dette spørsmålet når Kulturdepartementet allerede har uttalt offentlig hvordan man ser på det aktuelle spørsmålet.

Vi ber om å bli varslet så snart Kulturdepartementet har tatt stilling til sin egen habilitet.

Med vennlig hilsen

ARNTZEN de BESCHE ADVOKATFIRMA AS

Lars Holo